

ЦЕНТЪР ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ СОФИЯ

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА

2001

СЪДЪРЖАНИЕ

I – НОВА НОРМАТИВНА УРЕДБА	3
II – ПРОМЕНИ В СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРАКТИКИ	3
III – ДОСТЪПНА СРЕДА	4
IV – УСЛУГИ ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ	5
V – АКТИВИЗИРАНЕ НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНЯ	5
МРЕЖА ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ	5
ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА	7
VI – ИНТЕГРИРАНО ОБРАЗОВАНИЕ	7
VII – ПЕЧАТНИ ИЗДАНИЯ И МАТЕРИАЛИ	8
VIII – ФИНАНСИРАНИ ПРОЕКТИ	10

I – НОВА НОРМАТИВНА УРЕДБА

Законовото уреждане на проблематиката на уврежданията в България е допотопно. Усилията за подкърпването му, колкото да замажем очи и изпишем вити вежди за пред Европейския съюз, доведоха до произвеждането на нещо още по-нелепо – “поправеният” Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция (април 2001), в който наред с единствената победа на здравия разум над ленивата мисъл и безхаберието – член 5а, забраняващ пряката и косвена дискриминация – продължават да се ширят медицинският подход към увреждането и хранителната среда за поредицата от мерки, затвърждаващи изолацията на хората с увреждания. И преди този държавнически “принос” бяхме убедени, че ни е необходим нов закон – за интеграция, не за защита – но след него разбрахме и че трябва да действаме категорично и недвусмислено по този въпрос. Последницата от това решение беше изработеният и финансиран по програмата ФАР – АКЕСС проект “Промяната е неизбежна, прогресът е въпрос на избор”, който предвиждаше изработването именно на нов, модерен и качествено различен Закон за интеграция, основан на социалния модел на уврежданията, който да създаде условията за реално включване на хората с увреждания във всички сфери на обществения живот. Проектът стартира в края на септември 2001 и в рамките на тази календарна година работата започна с оформяне на експертните групи и подготовката на поредицата срещи и конференции, които се предвиждаха. И въпреки че проектът завърши през септември 2002 година с предвидения резултат – изработен нов Закон за хората с увреждания – през есента на 2001 беше положено началото на този нов опит на ЦНЖ, този път в сферата на законодателството – да свърши работата на държавата, предоставяйки й качествен и модерен продукт, който тя да може успешно да използва в интерес на своите граждани с увреждания. Тепърва ще видим колко ще го използва, но едно е сигурно – принудихме ги да действат. В момента правителството също работи по нов Закон за интеграция на хората с увреждания – и има възможността да използва пълноценно нашия проект. Дали това ще се случи, ще разберем тепърва. Това, което със сигурност можем да кажем, е, че основната цел на проекта ни по ФАР-АКЕСС – изработването на нова и съвременна нормативна рамка, която да гарантира равнопоставеност и равни възможности за хората с увреждания в България – бе постигната.

II – ПРОМЕНИ В СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРАКТИКИ

В дейността на ЦНЖ през 2001 година си заслужава да открием две събития, довели до реална промяна в съществуващите практики, и то в полза на хората с увреждания.

Първата промяна бе предизвикана във връзка с парламентарните избори през юни 2001 година, когато с писмо до Централната изборителна комисия ЦНЖ напомни за непристъпността на местата за гласуване (главно училища) и поиска от комисията решение, което да задължи съответните отговарящи за провеждането на гласуването институции да направят достъпни изборителните секции. Изненадващо разумна бе реакцията на Изборителната комисия – със свое писмо тя разпореде няколко мерки, които, без да решават изцяло проблема с достъпността, реално улесниха гласуването на хората с увреждания – определеното за тях място бе задължително на партерен етаж и бяха взети мерки за поставянето на временни рампи пред входовете на училищата. След тази постигната победа проблемът с достъпността при гласуване, макар и все още нерешен, вече не може да бъде подминаван.

Второто събитие, заслужаващо внимание, бе приемането на Столична наредба за общодостъпна среда – първия пробив на общинско ниво.

III – ДОСТЪПНА СРЕДА

И през 2001 година работихме активно в тази област и постигнахме несъмнени резултати. Вече видимите промени в София – няколко достъпни обществени сгради, скосявания на тротоарите и пр. са изцяло резултат от непрестанните ни усилия да убеждаваме общинари и държавни чиновници колко важна е достъпността на средата за хората с увреждания.

В рамките на програма “Достъпна архитектурна среда” на ЦНЖ през 2001 година работихме по проект “София – достъпна за всички”. В рамките на една календарна година можем да откروим следните положителни резултати:

- ❖ Продължихме установяването на работни контакти с местната и централната власт, които ще подпомагат и в бъдеще практическото изграждане на достъпна среда.
- ❖ Създаден беше Съвет за достъпност и интеграция към Столичния общински съвет, в който, освен общински съветници, вземат участие и представители на неправителствени организации на и за хора с увреждания.
- ❖ Вече имаме представители на Център за независим живот в два от съставите на Експертния съвет към Дирекция “Архитектура и градоустройство”. Тези представители се застъпват за изпълнение на изискванията по достъпност в проектите на обществени сгради и улици.
- ❖ Изискванията за достъпност на градоустройствената среда за хора с увреждания се съдържат в разработената от Центъра Наредба за достъпност. Столичният общински съвет въведе тази наредба като задължителна за град София. Този факт беше отключващ за начало на практическо изграждане на достъпна среда в град София, бюджетно финансирано от Столичната община.
- ❖ Появи се стремеж у други НПО в страната, насърчени от резултатните усилия на ЦНЖ, да поставят изисквания за достъпност на средата или да подпомагат съответните общини в това отношение чрез съвети, идеи или помощни информационни материали.
- ❖ Издадени са печатни материали, към които има сериозен интерес от страна на проектантите, строители, инвеститори и учащи се в техническите ВУЗ. Оценката на специалистите за издадените печатни материали е висока и те се превръщат в основна помощна литература при проектиране и изграждане на достъпност.

Упоритата работа на ЦНЖ доведе до утвърждаване авторитета на организацията при решаване на проблеми, свързани с достъпността на средата – съгласуването на проекти и участие в авторски надзор на строящи се обекти от експертите на Центъра се превърна в обикновена практика.

Въпросите, свързани с достъпността на средата за хората с увреждания, бяха поставени и обсъдени на поредица от работни срещи, конференции, дискуссионни срещи с участието на специалисти и хора с увреждания.

Тук трябва да споменем и участието ни като консултанти в проекта “Работни места” (JOBS) на ПРООН. От нас се очакваше: посещение и преглед на обектите за обновяване, за да се преценят възможностите за достъпност на всеки отделен обект; изготвяне на предварителни проекти за отделните обекти и оценка на разходите за адаптация; предоставяне на точни данни за броя хора с увреждания в общините, където се намират съответните бизнес-центрове. Всички тези задължения бяха изпълнени безупречно от нашите специалисти по достъпна околна среда.

IV – УСЛУГИ ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ

Всички знаем какво голямо значение за постигането на пълноценно и достойно съществуване имат услугите за независим живот. Консултантският център на ЦНЖ продължава да ги предоставя на своите клиенти, търсейки все по-добрите и ефективни форми за това.

През 2001 година предоставяните на хората с увреждания услуги могат да се разделят в три основни групи – индивидуално консултиране, обучения и групи. Най-често срещаните потребности на хората са от юридически и трудово-правни услуги. Всички те се отнасят към нуждата им да си намерят работа и да защитят своите човешки права в една враждебна среда. Търсят се и психологически консултации, и съвети по отношение на конкретни житейски проблеми – и заедно с клиентите си непрекъснато се опитваме да намерим най-верните отговори.

Обученията, които Консултантския център предлага, са с широка насоченост, съобразявайки се най-вече с реалните потребности и интересите, заявени от клиентите ни. “Как да си търся работа”, “Как да започна малък бизнес”, “Как да управлявам своя бизнес”, “Вашите права”, “Умения за водене на независим живот”, курс по английски език – това са все обучения, от които са се възползвали един немалък вече брой клиенти на ЦНЖ.

Груповите занимания дават възможности за общуване, за споделяне на опит, за научаване на нови неща. Ползата от тях е в много посоки и затова за тях винаги има желаещи да участват, независимо дали в “Групи по споделяне интерес” или в “Групи за взаимопомощ”.

Трябва специално да отделим творческите групи – театралната и групата на художниците сътвориха красиви неща и развълнуваха и зрители, и познавачи с талантите си.

И в трите направления интересът към предоставяните услуги расте, съответно се увеличава и броят на клиентите на Центъра. Доказателство за това е срещата на консултантите с хилядния им клиент.

V – АКТИВИЗИРАНЕ НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

МРЕЖА ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ

Факт е, че никакви отстоявания на човешки права не могат да бъдат успешно проведени без силен натиск от страна на всички онези, чиито права са нарушени. Факт е също, че екипът на Центъра за независим живот доста често се чувства самотен в отстояването правата на хората с увреждания в България. При липсата на желание за промяна и модерно мислене у правителството и при угодническите към властта и в най-добрия случай несусветни – а в най-лошия користи – (без)действия на национално представените “инвалидни” организации, ЦНЖ е естествено да разчита на съюза и подкрепата на подобни нему организации и на самите хора с увреждания. За съжаление, най-вече поради обективни причини – изолация и дълго насаждано чувство за безпомощност и ненужност – малко са реално действащите организации на хора с увреждания у нас. Опит да се намерим – ние, които имаме общи цели – доведе до създаването на коалиция “Едно общество за всички”, която по-късно прераствана в мрежа под същото наименование.

Началото беше положено покрай застъпническата кампания от септември 2000 до април 2001, целяща да доведе до смислени промени в ЗЗРСИИ, когато станяхме партньори на Института за регионални и международни изследвания (ИРМИ) по техния проект “Укрепване на общественото влияние и упражняване на публичен контрол върху процеса на вземане на решения”.

Недвусмислен успех на кампанията тогава бе включването – под силен обществен и медиен натиск – на нов член в Закона за рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, забраняващ пряката и непряка дискриминация по признак увреждане, както и постоянното присъствие на темата за хората с увреждания в публичното и медийното пространство. От гледна точка на стратегическата цел – промяна на ЗЗРСИИ, която да гарантира интеграцията на деца и възрастни с увреждания, обаче, кампанията не даде очаквания резултат. В отговор на това, коалиция "Общество за всички" взе решение за продължаване на застъпническите действия и след гласуването и обнародването на закона, като организациите се обединят около следните стратегически намерения:

- ❖ подбор и привличане на външни експерти в изработването на нова законова рамка за хората с увреждания, която в недалечно време да бъде гледана в новия състав на парламента – намерение, намерило реализация в проекта на ЦНЖ, съфинансиран от Европейския съюз по програма ФАР-АКСЕС;
- ❖ организиране на кръгла маса с казионните съюзи в следващата фаза на проекта и търсене на възможности за сближаване на позициите;
- ❖ организиране на широка кампания за подготвяне на обществото и политиците за нуждата от промени в нормативната регламентация, осигуряващи правото на избор на хората с увреждания.

В течение на работата по тези цели обаче изпъкнаха редица проблеми на отношенията вътре в коалицията. Те се дължаха както на липса на опит за подобен вид обща работа, така и на различни разбирания за средствата, с които се преследват целите... понякога дори самите цели биваха формулирани различно от различните коалиционни партньори. В началото на септември 2001 г. коалицията се активизира, като проведе няколко срещи за планиране на кампания, свързана с финансирането по ФАР-АКСЕС проект за изработване на нова законова рамка за хората с увреждания. Ефективната работа и изработването на вътрешни правила за функциониране на коалицията бяха затруднени от отсъствието на една част от организациите или от пасивното присъствие на повечето от останалите. Причините за това могат да се търсят в целенасочените опити за структурирането и регламентирането на това неформално обединение на неправителствени организации от страна на ИРМИ, което предизвика опасения (Асоциация на студентите с увреждания, БАНМЗ, ФРДЕ, Център за психологически изследвания и психотерапия) от загубване на собствения облик, в резултат от подчиняване на водещата организация – в случая ЦНЖ. Недоволството от – според тях – липса на хоризонталност и равнопоставеност при вземането на решения се изрази не в стремеж към поемане на повече отговорности и в предлагането на алтернативни предложения, а в отказ от присъствие на лидерите на тези четири организации на работни срещи. Така от 16-те члена на коалицията, подписали до месец април 2001 Декларацията на добра воля, постепенно започнаха да отпадат организации – най-вече от т. н. "пасивни" участници и по различни причини, обективни и субективни – и в крайна сметка в новата застъпническа кампания влезе коалиция от седем организации, която се захвана активно да търси най-удачната форма за собственото си съществуване.

Опитът от предишната застъпническа кампания (2000/2001) и този от подготвителния етап на втората кампания показва, че изграждането на работеща неформална мрежа от неправителствени организации, обединени от общи цели, е задача, която изисква време. Процесът на сработване на различни по капацитет организации предполага интензивна вътрешна работа и гъвкавост при изработването на ефективни правила за работа, които да не ограничават суверенитета на отделните организации. В случая с коалиция "Едно общество за всички" бяха взети под внимание вече появилите се конфликтни моменти и бяха предложени различни варианти за взаимодействие на организациите. В отговор на възникналите реплики за неравнопоставеност и различна тежест при вземането на решения от страна на група организации, ЦНЖ предложи въвеждането на

ротационен принцип на координиране на кампанията. Отхвърлянето на това предложение предизвика предлагането на други правила, гарантиращи по-голяма хоризонталност – преформулирането на коалицията в мрежа от организации. Идеята за мрежа предполага един свободен информационен поток между партньорите, като всеки има пълната свобода да участва в процеса на вземане на важни за групата решения. Тя се изразява и в децентрализирането на застъпническата кампания – изместване на основния акцент на работа към местно ниво – провеждане на лобистки срещи по места, на локални медийни кампании и най-вече в разширяване на подкрепата за кампанията от местни неправителствени организации.

След изготвянето на стратегическия план на Мрежата – който мина през различни етапи и метаморфози – той бе обсъден подробно на първата среща на Мрежата на 13 декември на 2001 г., като партньорите бяха предварително запознати с неговото съдържание. В резултат бяха направени някои важни допълнения и в този вариант беше приет от партньорите в мрежата. Срещата приключи с подписване на Меморандум от всички присъстващи организации – седем на брой (АРДЦП-Варна, АПДУС, НЖ-Добрич, Сдружение “Бъдеще”-Пазарджик, Сдружение “Роми за психично здраве”-Лом, Фондация “Живот без прегради”, Център за независим живот-София), като впоследствие към него се присъедини и Фондация “Деца със зрителни и множествени увреждания”. Оттук нататък Мрежата пое пътя на откриване на най-ефективните начини за работата си, като беше открита за нови членове и предлагаше равнопоставено и свободно общуване в рамките на споделените общи цели. Очакваше се тази форма на обща работа да се окаже привлекателна за още организации – и това очакване се потвърди през следващата година.

ОБУЧИТЕЛНА ПРОГРАМА

Отделяме тук толкова място на създаването на “Едно общество за всички” и съпътстващите го проблеми, защото се сблъскахме с реалните липси в опита на хората с увреждания и техните организации – не изключваме и себе си от това число – с последиците от живота ни в самота, страх и самообвинения... и си дадохме сметка, че преодоляването на бариерите вътре в нас е поне толкова важно, колкото и промяната в законодателната уредба... ако не и по-важно. Пряко свързано с тези изводи е иницирирането и изработването на обучителната програма на ЦНЖ, която беше финансирана и започна да се провежда в края на 2001 г. с подбора на обучителите и първия модул от програмата.

VI – ИНТЕГРИРАНО ОБРАЗОВАНИЕ

Без да има специален проект във връзка с интегрираното образование, важна част от енергията, мислите и действията на екипа на ЦНЖ е насочена към решаване на проблема с интегрираното образование. Защото ако децата учат и живеят заедно и от малки се научат кое е ценно в човешкия живот и кое е съпътстващо – проблемът с интеграцията на хората с увреждания ще отпадне... защото никой няма да ги порицава, унижава и крие, никой няма да вижда в тях скритите си страхове. Затова винаги – по конкретен случай или по принципен въпрос – хората от Центъра реагират незабавно и енергично. Естествената ни ангажираност с проблемите на интегрираното образование неусетно доведе до по-конкретна работа по този въпрос през следващата, 2002 година.

VII – ПЕЧАТНИ ИЗДАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

№	Издание; Материал	Година	Тираж
1.	“Независим живот за всички и за всекиго”	Допечат 2001	1000
2.	“Два свята – единият е невидим”	Допечат 2001	1000
3.	“Хората с увреждания – ценен ресурс за работодателя” (брошура)	Първо издание 2001	1000
4.	Трудово-професионално консултиране – дипляна	Първо издание 2001	500
5.	Календар 2002	2001	1000
6.	“Стандартни правила на ООН за равнопоставеност и равни шансове за хората с увреждания”	Допечат 2001	1000
7.	Проучване правата на хората с увреждания “Човекът с увреждане – между наложеното и самоосъзнатото”	Първо издание 2001	1000
8.	Проучване правата на хората с увреждания “Човешки права и гражданско участие”	Първо издание 2001	1000
9.	Проучване правата на хората с увреждания “Независимият живот – реалността на избора”	Първо издание 2001	1000
10.	Проучване правата на хората с увреждания “Хора за държавата или държава за хората”	Първо издание 2001	1000
11.	Горещи теми (брошура) : “Моето лично несъгласие”	Първо издание 2001	1000
12.	Горещи теми (брошура): “Дневните центрове – лъжата и истината”	Първо издание 2001	1000
13.	Горещи теми (брошура): “Битка по пътя”	Първо издание 2001	1000
14.	Горещи теми (брошура): “За реалността на думите”	Първо издание 2001	1000
15.	Горещи теми (брошура): “Ние, гражданите”	Първо издание 2001	1000
16.	Горещи теми (брошура): “Декларация за правата на хората с увреждания в република България”	Първо издание 2001	1000

17.	Горещи теми (брошура) “Какво можем да направим за и със себе си”	Първо издание 2001	1000
18.	Горещи теми (брошура) “За представителното и за значимото”	Първо издание 2001	1000
19.	Горещи теми (брошури): “Измеренията на не-достъпа”	Първо издание 2001	1000
20.	Горещи теми (брошури): “Зараждането на глобално гражданско общество”	Първо издание 2001	1000
21.	Горещи теми (брошури): “Поради що сме толкоз сбъркани”	Първо издание 2001	1000
22.	Бюлетин “Независим живот” – 12 броя	2001	1000 всеки
23.	Списание “Интеграл” – 1 брой	2001	1000
24.	Как и къде (поредица): “Новата наредба за експертиза на работоспособността”	Първо издание 2001	2000
25.	Как и къде (поредица): “Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите – коментар и акценти”	Първо издание 2001	2000
26.	Как и къде (поредица): “Нашият бизнес – облекчения и стимули за хора с увреждания”	Първо издание 2001	2000
27.	Справочник на проектанта, строителя и инвеститора (поредица): “Наредба за изграждане на общодостъпна среда в град София”	Първо издание 2001	1000
28.	Плакати (3 бр.): “Волята да успееш”, “И най-дългият път започва с първата крачка”, 5 май – Международен ден за протест на хората с увреждания	2001	1000 всеки
29.	Календарчета	2001	1000
30.	Позиви	2001	1000
31.	“Мисията – възможна” (рекламна брошура на ЦНЖ – София)	2001	1000
32.	Рекламна дипляна на ЦНЖ – София	2001	1000
33.	Картички за депутати	2001	1000
34.	Всичко – достъпно за всички	2001	100
35.	Одит за достъпност	2001	200
36.	Тетрадка за одит	2001	1000

VIII – ФИНАНСИРАНИ ПРОЕКТИ

Програма / Финансираща организация	НОВИБ
Година	2000 – 2003
Размер на финансирането	442 019 EUR (в т. ч. 134 677 EUR принос на ЦНЖ – София)
Наименование и кратко описание на проекта	<p>Услуги за независим живот</p> <p>Консултантски център</p> <p>Засилване на акцента върху човешките права чрез осигуряване на правна защита на хората с увреждания.</p> <p>Формиране и усъвършенстване на професионални умения за конкурентноспособност на пазара на труда. Определяне на ефективни методи за устойчиво (пазарно) финансиране на услуги.</p>

Програма / Финансираща организация	Фондация “Отворено общество” – София
Година	2001
Размер на финансирането	13 870 USD (в т. ч. 3 737 USD принос на ЦНЖ – София)
Наименование и кратко описание на проекта	<p>Проект “София – достъпна за всички”</p> <p>Осъществяване на граждански контрол и застъпничество при прилагане на нормативната уредба за достъпна архитектурна среда в столицата.</p>

Програма / Финансираща организация	Демократична комисия към Посолството на САЩ в България
Година	2001 – 2002
Размер на финансирането	32 420 USD (в т. ч. 9 990 USD принос на ЦНЖ – София)
Наименование и кратко описание на проекта	<p>“Включване на хората с увреждания в гражданското общество”</p> <p>Целта е подпомагане включването в обществото и гражданското участие на хора с увреждания на местно и национално ниво.</p>

Програма / Финансираща организация	Програма "МАТРА" – на Министерство на външните работи на Холандия
Година	2001 – 2004
Размер на финансирането	757 639 EUR
Наименование и кратко описание на проекта	<p>"Ресурси и обучение за развитие на лидери сред хората с увреждания в България"</p> <p>Целта на проекта е да насърчи и улесни включването на хората с увреждания в обществения живот в национален мащаб.</p>

Програма / Финансираща организация	Програма Фар АКЕСЕС –Делегация на Европейската комисия в България
Година	2001 – 2002
Размер на финансирането	75 968 EUR (в т. ч. 23 789 EUR принос на ЦНЖ – София)
Наименование и кратко описание на проекта	<p>"ПРОМЯНАТА Е НЕИЗБЕЖНА, ПРОГРЕСЪТ Е ВЪПРОС НА ИЗБОР!</p> <p>Нормативна рамка за равнопоставеност и равни възможности за хората с увреждания в България"</p> <p>В рамките на проекта ще бъдат проучени, систематизирани и описани правните рамки в три държави с доказано успешна политика за хората с увреждания – Швеция, Великобритания и САЩ. Също така ще бъде изготвен общ доклад за насоките на политиката на Европейския съюз във връзка с уврежданията.</p>
	<p>Ще се създаде Консултативен комитет за изработване на нов проектозакон за равнопоставеност на хората с увреждания, съставен от представители на Парламента, на изпълнителната власт, на хора с увреждания и други пряко заинтересовани лица. Заключителното събитие по проекта е внасяне на конкретен текст на Законопроекта за равнопоставеност на хората с увреждания в Народното събрание за приемане.</p> <p>Изработването на проектозакона ще бъде съчетано с широка кампания за запознаване на хората с увреждания и на широката общественост с новите принципи, подходи и механизми на политиката по отношение на хората с увреждания.</p>

ЦЕНТЪР ЗА НЕЗАВИСИМ ЖИВОТ – СОФИЯ

София 1000

ул. "Гургулят" 2

телефон: 02 /98 98 857; 981 15 48

Факс: 02 /980 58 39

Електронна поща: cil@bitex.com

Интернет: <http://www.cil-bg.org>